

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

_____ О.І. Гура
« _____ » _____ 20__ р.

**ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО
ВИХОВАННЯ**

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки спеціалістів, магістрів
напряму 7.030102, 8.030102 – «Психологія»

Кафедра практичної психології

2015 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою практичної психології факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ Грандт В.В., ст. викладач кафедри, к.психол.н.

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАТВЕРДЖЕННЯ КАФЕДРОЮ практичної психології «26» серпня 2015 року, протокол № 1

Завідувач кафедри к.психол.н., доцент _____ Н.О.Губа

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Психологія сім'ї та психологічні проблеми сімейного виховання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів, магістрів напряму (спеціальності) «7.030102, 8.030102 - психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічна допомога сім'ї.

Міждисциплінарні зв'язки. Проблематика курсу пов'язана з такими фундаментальними та прикладними психологічними дисциплінами, як соціальна психологія, психологія сім'ї, психологія особистості, психодіагностика, психологічне консультування, основи психотерапії, та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Теоретичні засади психології сім'ї.
2. Психологічний супровід виховного процесу та сім'ї в цілому.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія сім'ї та психологічні проблеми сімейного виховання» є ознайомлення студентів із особливостями роботи психолога з сім'ями та психологічний супровід батьків у вихованні дітей.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія сім'ї та психологічні проблеми сімейного виховання» є:

- систематизація окремих знань, щодо психології та психотерапії сім'ї, психологічних проблем сімейного виховання.
- розвиток професійної компетенції в психопрофілактиці проблем в сімейних стосунках.
- розвиток навичок роботи у наданні психологічної допомоги сім'ям.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основи психології та психотерапії сім'ї, психологічних проблем сімейного виховання;
- основні методи та техніки роботи психолога в межах сімейного консультування та психотерапії;
- специфіку надання психологічної допомоги сім'ям.

вміти:

- використовувати сучасні методи діагностики в межах сімейного консультування;
- аналізувати та використовувати в психокорекційних заходах знання з психології сім'ї;
- використовувати навички проведення структурного та сімейно-діагностичного інтерв'ю.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 81 година 2,25 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретичні засади психології сім'ї.

Тема 1. Сучасна сім'я та порушення її функціонування .

Поняття сім'ї. Нормально функціонуючі сім'ї. Дисфункціональні сім'ї та шлюб. Стадії подружніх стосунків. Динаміка сім'ї. Порушення життєдіяльності сім'ї.

Тема 2. Насильство в сім'ї.

Характеристика сімейного насильства. Види сімейного насильства. Цикл сімейного насильства (фази циклу). Причини недооцінки сімейного насильства. Міфи про сімейне насильство. Причини насильства в сім'ї. Віктимна поведінка в сім'ї. Психологічний портрет насильника в сім'ї. Особливості консультування жертв сімейного насильства. Стадії психотерапії в роботі з наслідками насильства. Сімейна психотерапія в кризових станах. Сімейна кризова психотерапія. Позитивна сімейна психотерапія. Геніологічне дерево.

Тема 3. Насильство над дітьми.

Класифікація насилля над дітьми. Емоційне насилля. Психологічне насилля. Фізичне насилля. Сексуальне насилля. Насилля в школі. Наслідки насилля у дітей. Консультування дітей, які стали жертвами насилля. Групова психотерапія з дітьми. Аналіз сімейного кодексу України. Метод візуального проектування в роботі з дітьми, які стали учасниками травмуючого інциденту.

Тема 4. Сім'я як джерело психічної травматизації.

Стан глобальної сімейної незадоволеності. Сімейна тривога. Почуття провини, пов'язана з сім'єю. Порушення основних сфер життєдіяльності сім'ї. Репрезентативні системи та їх роль у формуванні взаємовідносин в сім'ї. Порушення міжособистісної комунікації в сім'ї. Порушення механізмів інтеграції сім'ї.

Розділ 2. Психологічний супровід виховного процесу та сім'ї в цілому.

Тема 1. Методи сімейної діагностики та психокорекції.

Вивчення сім'ї та психодіагностика її порушень. Методи психотерапевтичної корекції сімейних взаємовідносин. Сімейна психотерапія конструктив. Сімейна поведінкова психотерапія. Подружня психотерапія. Сімейне консультування.

Тема 2. Психологічна допомога сім'ї в конфліктних ситуаціях.

Визначення поняття конфлікт. Етапи розвитку конфлікту. Особливості роботи психолога в роботі з конфліктами. Теорія Морено.

Тема 3. Робота психолога з малюнками та метафорами в роботі з сім'єю.

Мета і завдання роботи з малюнками. Етапи роботи з малюнками. Особливості інтерпретації малюнків. Визначення поняття метафори в психологічному контексті. Структура роботи з метафорами. Особливості використання метафор в психологічному консультуванні.

Тема 4. Сімейна психотерапія в системі корекції та профілактики деяких нервово-психічних розладів.

Сімейна психотерапія при шизофренії. Сімейна психотерапія при невротичних, соматоформних та психосоматичних розладах. Сімейна психотерапія при шизофренії. Сімейна психотерапія при акцентуаціях та розладах особистості у підлітків.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Варга, А.Я. Системная семейная психотерапия: краткий лекционный курс / А.Я. Варга. – СПб.: Речь, 2001. – 144 с.
2. Гиппенрейтер, Ю. Б. Общаться с ребенком. Как? / Ю.Б. Гиппенрейтер. – М.: ЧеРо, 2002. – 240 с.
3. Гиппенрейтер, Ю. Б. Продолжаем общаться с ребенком. Так? / Ю.Б. Гиппенрейтер. – М.: АСТ: Астрель; Владимир: ВКТ, 2009. – 256 с.
4. Дружинин, В.Н. Психология семьи / В.Н. Дружинин. – Екатеринбург: Деловая книга, 2000. – 208 с.
5. Захаров, А.И. Происхождение детских неврозов и психотерапия / А.И. Захаров. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – 448 с.
6. Карабанова, О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: учебное пособие / О.А. Карабанова. – М.: Владос-Пресс, 2004. – 320 с.
7. Минияров, В.М. Психология семейного воспитания / В.М. Минияров. – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2000. – 256 с.
8. Олифирович, Н.И. Психология семейных кризисов / Н.И. Олифирович, Т.А. Зинкевич-Куземкина, Т.Ф. Велента. – СПб.: Речь, 2007. – 360 с.
9. Основы психологии семьи и семейного консультирования / под ред. Н.Н. Посысоева. – М.: Владос-Пресс, 2004. – 328 с.
10. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования / под ред. Силяевой. – М.: Академия, 2004. – 192 с.

11. Сатир, В. Психотерапия семьи / В. Сатир. – СПб.: Речь, 2001. – 295 с. 61
12. Семейная психотерапия / сост. Эйдемиллер Э.Г., Александрова Н.В., Юстицкис В. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
13. Синягина, Н.Ю. Психолого-педагогическая коррекция детско-родительских отношений / Н.Ю.Синягина.– М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003.– 96 с.
14. Эйдемиллер, Э. Г. Психология и психотерапия семьи / Э. Г. Эйдемиллер, В. Юстицкис. – СПб: Питер, 2002. – 656 с.
15. Кулаков С.А. Основы психосоматики. – Спб., 2003. – 288 с.

Додаткова:

1. Кэмпбелл, Р. Как любить своего подростка / Р.Кемпелл. – СПб.: Мирт, 2001. – 157 с.
2. Кэмпбелл, Р. Как по-настоящему любить своего ребенка / Р. Кемпбелл. – СПб.: Мирт, 2001. – 159 с.
3. Кочунас Р. Психологическое консультирование. Групповая психотерапия. – М.: Академический Проект, 2002. – 464с.
4. Куттер П. Современный психоанализ. – СПб.: Б. С. К., 1997. – 351с.
5. Поликарпова, Е.К. Влияние семьи на развитие Я-концепции дошкольника / Е.К. Поликарпова // Вопросы психологии. – 2003. – № 2. – С.28 -35.
6. Психологія особистості: Словник-довідник./ За ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320с.
7. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб.: Питер, 2000. – 1024 с.
8. Райгородский, Д.Я. Подросток и семья / Д.Я. Райгородский. – Самара: Издат. Дом БАХРАХ, 2002. – 656 с.
9. Сатир, В. Как строить себя и свою семью / В.Сатир; пер. с англ. Е.В. Новиковой, М.А. Макарушкиной. – М.: Педагогика-Пресс, 1992. – 192 с.
10. Целуйко, В.М. Вы и ваши дети: психология семьи / В.М. Целуйко. – Р-н-Д: Феникс, 2004. – 448 с.
11. Целуйко, В. М. Психология неблагополучной семьи: книга для педагогов и родителей / В.М. Целуйко. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 272 с.
12. Целуйко, В. М. Психология современной семьи / В.М. Целуйко. – М.: Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2004.– 288 с.

Інформаційні ресурси

1. Гусева, Т. И. Психология личности. Конспект лекций [Электронный ресурс] / Т. И.Гусева, Т.В.Каратьян. – М. : Эксмо, 2008. – (Мастера психологии). – Режим доступа: <http://www.alleng.ru/d/psy/psy107.htm>.
2. Карпинский, К. В. Психология жизненного пути личности [Электронный ресурс] : учеб. пособие / К. В. Карпинский. – Гродно : ГрГУ, 2002. – Режим доступа: <http://www.klex.ru/400>.
3. Крылов, А. А. Психология : учебник [Электронный ресурс] / А. А. Крылов. - 2-е изд. - Режим доступа: http://bookz.ru/authors/al_bert-krilov/psiholog_364/page-32psiholog_364.
4. Леонтьев, А. Н. Биологическое и социальное в психике человека. Проблемы развития психики [Электронный ресурс] / А. Н. Леонтьев. – Режим доступа: <http://readr.ru/aleontev-biologicheskoe-i-socialnoe-v-psihike-cheloveka>.
5. Психологос [Электронный ресурс] : Энциклопедия практической психологии. – Режим доступа: <http://www.psychologos.ru/Психологос>.
6. Семененко И. С. Глобализация и социокультурная динамика: личность, общество, культура [Электронный ресурс] / И. С. Семененко // Политические исследования. – 2003. – № 1. – С. 5–24. – Режим доступа к журн.: <http://www.politstudies.ru/N2004fulltext/2003/1/2.htm>.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання

- Відповіді студента на семінарських заняттях;
- Перевірка письмових робіт студентів;
- Проведення модульних контрольних робіт;
- Перевірка індивідуальних робіт;
- Тестові завдання;
- Залік.